

kort & krachtig

leesvoer

Educatie en welzijn

Onder deze titel deed de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid een bundel Voorstudies en achtergronden verschijnen (V 24, 1981). De publikatie maakt deel uit van de voorbereiding van het rapport over het welzijnsbeleid, dat de Raad in 1982 zal uitbrengen.

In ruim driehonderd bladzijden geeft de bundel degelijke informatie over wie het land van onderwijs en welzijnszorg goed wil leren kennen. De opstellen in deze publikatie zijn van D.B.P. Kallen, K.B. Koster, P.N. Karstanje, J.L. van den Bosch, G. van Enckevort en Ria Jaarsma.

Kallen geeft in grote lijnen aan hoe het politiek-bestuurlijke kader van het educatieve beleid zich heeft ontwikkeld. Hij wijst op de complexiteit en de in-zichzelf-gerichtheid van de educatieve sector. Pogingen tot veranderingen stranden hierop. Anderzijds is het een principiële vraag of educatie op een rationele manier gepland kan worden. Verder analyseert hij de relatie met de economie en de arbeidsmarkt. Opvallend, bij vergelijking met andere landen, is dat in sommige gevallen de ongunstige economische situatie geleid heeft tot verminderde belangstelling voor voortgezet en hoger onderwijs. De ongunstige vooruitzichten op de arbeidsmarkt leiden ertoe dat veel jongeren de voorkeur geven aan een korte opleiding of aan het voortijdig verlaten van langere opleidingen. Er zijn goede gronden om aan te nemen dat in het bijzonder jongeren uit de minst bedeelde so-

ciale klasse hun keuze in deze zin hebben gewijzigd. Wat het rendement van het onderwijs betreft: De effecten van de school als institutie voor de economie, voor de opheffing van sociale ongelijkheid en voor het individueel welzijn van de leerlingen blijken minder positief te zijn dan werd verwacht.

Koster geeft een analyse van onderwijskundige ontwikkelingen in het kleuter-, lager en buitengewoon onderwijs in de periode 1970-1980. Na een weergave van de juridisch-administratieve structuur bespreekt hij de aard van verschillende vernieuwingen. Hij constateert dat de in Nederland op schoolniveau gerealiseerde veranderingen doorgaans minder ingrijpend zijn dan de op beleidsniveau geformuleerde veranderingsdoelen. Wat betreft het vernieuwde basisonderwijs verwacht hij problemen bij de aansluiting bij het voortgezet onderwijs. Dit zou de ongelijkheid van onderwijskansen van leerlingen kunnen vergroten.

Karstanje behandelt het onderwijs van 12-16-jarigen. Het onderwijs vervult niet alleen een functie voor het welzijn van de leerlingen nadat ze het onderwijs hebben verlaten, ook de periode dat zij onderwijs volgen maakt een belangrijk deel van hun leven uit. Daarom worden ook onderzoeksresultaten over het welbevinden van leerlingen in het onderwijs weergegeven. Bovendien bevordert het categoriale karakter van het voortgezet onderwijs gerichtheid van het onderwijs op selectie van de leerlingen en niet op acceptatie. Dit leidt tot ongelijkheid van kansen voor leerlingen uit verschillende sociale milieus, voor jongens en meisjes, en voor leerlingen met een verschillende etnische achtergrond.

Van den Bosch behandelt in zijn bijdrage het onderwijs voor 16-19-jarigen. Hij geeft inzicht in het gevoerde beleid en de onderwijsvoorzieningen voor deze groep, bestaande uit jongeren die niet, zonder succes of part-time deelnemen aan de onderwijsvoorzieningen. Als belemmerend voor de ontwikkeling van een consistent beleid ziet hij de fragmentatie-specialisatie van de educatieve sector. Ook constateert hij dat er te weinig verband is met het beleid op andere maatschappelijke terreinen, waardoor de educatieve sector de kenmerken heeft van een pedagogische provincie.

Van Enckevort bespreekt de volwasseneneducatie. Hij constateert een sterke groei van de vraag naar, en het aanbod van volwasseneneducatie. Opmerkelijk is zijn vaststelling dat ongelijke deel-

name door verschillende sociale groepen aan het jongerenonderwijs bestendigd en vergroot wordt in de volwasseneneducatie. Tenslotte onderstreept hij het gebrek aan eenstemmigheid over de vormgeving van dit veld.

Ria Jaarsma geeft een analyse van de verzorgingsstructuur. Na een beschrijving van de 'bovenbouw' van het onderwijs, komt ze onder meer tot de conclusie dat de organisatie en financiering van de verzorgingsstructuur niet optimaal zijn afgestemd, en soms zelfs haaks staan op:

- verbreding van onderwijsdoelstellingen
- innovatie van het onderwijs-als-systeem
- vermindering van de ongelijkheid in het onderwijs
- democratisering van de besluitvorming in de educatieve sector.

Het rapport is te bestellen bij de Staatsuitgeverij (bestelnr 230.077.24) en kost f 32,50 (excl. verzendkosten).

Taalbeheersing: Taal der Heersers?

Dit is de titel van de doctoraalscriptie van Bep Rutting. De scriptie gaat over het taalbeheersingsonderwijs aan de Sociale Academie. Het is een zeer leesbaar verhaal geworden, geschreven vanuit eigen ervaringen.

Naast praktijkvoorbeelden en veel lesmateriaal bevat het boek hoofdstukken over leerplannen maken, de voordelen en gevaren daarvan, onderwijsvisies en de consequenties voor de praktijk: hoe kun je bezig zijn met een kritische invulling van je vak.

Hoewel de scriptie in eerste instantie over de Sociale Academie gaat, is zij zeker ook bruikbaar voor anderen: Het lesmateriaal is ook in de rest van het hbo goed te gebruiken, de didactische problemen en ideeën zijn waarschijnlijk voor veel (aankomende) leraren/essen herkenbaar en voor allen die, evenals de schrijfster, 'worstelen' met het kritisch omgaan met ons vak staat er veel discussiemateriaal in.

De scriptie is te bestellen door overmaking van f 17,50 op giro 4944335 t.n.v. E. Rutting, Valentijnkade 60 II, Amsterdam, onder vermelding van 'scriptie'.

**En nu over jeugdliteratuur oktober 1981:
Over 'sprookjes en andere oude verhalen'**

Dit themanummer start met een artikel van

Maartje Draak over indeling en studie van volksverhalen.

Daarop volgen twee grote becommentarieerde overzichten. Het eerste, door Herman Verschuren, van 'vakliteratuur over sprookjes en aanverwante verhalen'; het tweede, door Jaap de Jong, van 'verkrijgbare goede uitgaven van sprookjes en aanverwante verhalen'.

Rita Törnqvist, schrijfster van kinderboeken en vertaalster van o.a. vrijwel het gehele werk van Astrid Lindgren, vertelt hoe zij geïnspireerd werd om een verhaal over trollen (*Zwerftocht van een trollenkind*) te schrijven.

Het redactionele gedeelte eindigt met twee interviewtjes over sprookjes en onderwijs. Het eerste met Mario Montessori, zoals u begrijpt over de opvattingen over sprookjes van zijn grootmoeder, het tweede met Gerard van Hulzen, onderwijzer op de Geert Groote-school te Amsterdam, een van de zogenaamde Vrije Scholen, die op antroposofische leest geschoeid zijn.

Het nummer eindigt met de gebruikelijke rubrieken met besprekingen van vak- en jeugdliteratuur, nieuws e.a.

'En nu over jeugdliteratuur' is een uitgave van het Nederlands Bibliotheek en Lectuur Centrum en verschijnt zes maal per jaar. De inhoud bestaat uit artikelen (meestal rond een thema of motto gebundeld), verslagen, besprekingen en nieuws. Een abonnement kost f 43,30; in sommige plaatsen is voor scholen e.d. korting via de schoolbibliotheekdienst van openbare bibliotheek of provinciale bibliotheekcentrale mogelijk. Het adres: NBLC, afdeling abonnementen, Postbus 93054, 2509 AB Den Haag. Opmerkingen betreffende de inhoud e.d. richten aan NBLC, dienst Boek en Jeugd, t.a.v. Herman Verschuren.

Sociology of Literature

Van het in september 1981 in Tilburg gehouden symposium 'Taal, Literatuur en Samenleving' is een verslagbundel verschenen.

Het is de tweede publikatie in de reeks Tilburgse Studies in Language and Literature.

De bundel is verkrijgbaar door f 5,75 over te maken op gironummer 1077496 t.n.v. Katholieke Hogeschool Tilburg, onder vermelding van: 800.02.200 TSLL 2.

Opnieuw verscheen een aflevering van de reeks studieschriften over taalonderwijs aan Molukse leerlingen. Deze studieschriften zijn samengesteld vanuit de verschillende clusterteams van De Eekhorst: Moedertaalonderwijs, Natuuroriëntatie, Mens- en Maatschappijonderwijs, Creatieve Vorming, KUMA en Pedagogiek. Ze zijn in de eerste plaats bestemd voor studenten die in hun opleiding bepaalde aspecten van bicultureel onderwijs voor Molukse leerlingen willen uitdiepen. Ze bieden hen een oriëntatie in het stofgebied en maken soms moeilijk toegankelijke literatuur wat bereikbaar.

Daarnaast kunnen ze opleiders tot steun zijn bij het ontwikkelen van programma's over onderwijs aan allochtone groepen leerlingen, en met name Molukse kinderen.

Tevens zijn de studieschriften bedoeld voor iedereen, die het onderwijs aan Molukse leerlingen ter harte gaat, in het bijzonder de leerkrachten, die in hun werk dagelijks met de specifieke onderwijsbehoeften van Molukse kinderen worden geconfronteerd en zelf behoefte hebben aan studie en toetsing van hun opvattingen en ervaringen. Marilah 8 weerspiegelt de huidige stand van zaken; een proces van herbezinning op het taalonderwijs aan Molukse kinderen. De redactie signaleert de volgende tendenzen:

- de strategie van onderdompeling van de Molukse kinderen in het Nederlandstalige onderwijs heeft minder succes gehad dan men verwachtte,
- de didactiek van het taalonderwijs is sterk in ontwikkeling, mede door nieuwe inzichten in de processen van taalproductie en taalverwerking,
- men is het gegeven van een veeltalige samenleving anders gaan waarderen, ook binnen de Molukse gemeenschap, waar de herwaardering van de eigen taal een duidelijk teken is van toegenomen zelfbewustzijn.

In deze Marilah 8 komen de volgende onderwerpen voor:

- Tweetaligheid en onderwijs.
  - Moluks Maleis.
  - Nederlands als tweede taal.
  - Suggesties voor een taaldidactisch werkstuk.
- Het nummer kost f 4,—. Bestellingen, abonne-

menten, reacties, bijdragen: Marilah, p/a P.A. De Eekhorst, Platolaan 2, 9404 EN Assen, tel. 05920 — 14033.

Algemeen bijzonder onderwijs in beeld

De redactie van O en O, het tijdschrift van het algemeen Pedagogisch Studiecentrum, wijdt een themanummer aan het algemeen bijzonder onderwijs. Met het oog op de ingrijpende inhoudelijke en organisatorische veranderingen die de nieuwe wet op het Basisonderwijs met zich meebrengt, ontwikkelt elk landelijk pedagogisch centrum activiteiten die meer rechtstreeks verband houden met de levensbeschouwelijke en pedagogische identiteit van de scholen die hun achterban vormen. Voor het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum zijn dat de openbare scholen en de bijzondere scholen op algemene grondslag.

De bedoeling van het O en O-nummer is in het kader van de komende veranderingen informatie te bieden en een uitwisseling van gegevens en ervaringen. Het nummer bevat artikelen met de volgende titels:

- Bijzonder onderwijs op algemene grondslag.
- Schoolportret 1ste Montessorischool te Alkmaar.
- Een Eindhovense Nuts-Montessorischool in opbouw.
- VBS-directeur Veenhuys over bijzonder onderwijs op algemene grondslag.
- De identiteit van het algemeen bijzonder onderwijs.
- Schoolportret Van Oldebarneveltschool te Rotterdam.
- Honderdjarige Wilhelminaschool in Helmond vernieuwt zich steeds.

Dit themanummer kost f 4,75 (Bfr. 70). Voor abonnementen en losse nummers: Bosch en Keunig nv, Postbus 1, 3740 AA Baarn, tel. 02154 — 18241, postgiro 690500.

(Voor België: Adm. Onderwijs en Opvoeding, Th. van Cauwenberglei 101, 2120 Schoten.)

Vonk

De Belgische VON noemt haar eigen tijdschrift sinds kort *Vonk*. Er verschijnen artikelen en boekbesprekingen in die zeker ook Nederlandse VON-leden zullen interesseren. Zo bevat de laatste aflevering (1981/5) een artikel van Jef Pepermans over 'Spellingsonderwijs' (het rendement

van dictees) en een van Roger Roger over het stellen van vragen. Jan Uyttendaele schreef een korte maar behartenswaardige bespreking van het boek *Moedertaaldidactiek* (Leidse Werkgroep). Losse nummers kosten Bfr. 60, maar Nederlandse VON-leden kunnen zich ook tegen kostprijs abonneren: Bfr 250 (f 17,50). Adres: Jeanna Meylemans, Leeuwerikenlei 3, 2520 Edegem.

SVE-nieuws

Een paar keer per jaar verschijnt de nieuwsbrief van het Landelijk Studie- en Ontwikkelingscen-

trum ten dienste van de Volwassenen-educatie. De bedoeling daarvan is informatie te geven over een veelheid aan activiteiten, rapporten, cursussen, studieboekjes, leerboekjes en adviezen die bij het SVE de deur uitgaan. De in december verschenen nieuwsbrief bevat informatie over het Ontwikkelingsproject Pré-pensionering, de zogenaamde Open Programma's en de Introductie Werkwijze Open School (IWOS). Verder wordt een aantal SVE-produkten kort en duidelijk beschreven.

De nieuwsbrief is te bestellen bij: SVE, Postbus 351, 3800 AJ Amersfoort.

agenda

Programma's Stichting Lodewijk De Raet

Trefdag: W.O. in de basisschool
Hasselt 20 februari 1982

Een dag voor allen die meer praktische informatie willen over achtergronden, methodes en inhoud van W.O.

'Leren' op de basisschool: ervaringsgericht?
Kortrijk 10, 24 en 31 maart 1982

Hoe kan men 'leren' en 'leven' van kinderen dicht bij elkaar aan doen sluiten? Welke leerstof? Welke methodes?

Begeleiden van Onderwijsvernieuwing

Drie seminars te Kessel-lo:

22, 23 en 24 februari 1982

5, 6 en 7 april 1982

5, 6 en 7 juli 1982

Voor hen die met onderwijsvernieuwing, begeleiding, bijscholing bezig zijn:
de school als organisatie
vernieuwingen in de school
vernieuwingsbeleid

Omgaan met een klas; training

Kessel-lo 12-17 april 1982

Omgaan met leerlingen in een klas vanuit ideeën van het 'levend leren'.

Beroepsonderwijs: Ideeën- en Doe-beurs

Antwerpen 14 en 15 april 1982

Werkwinkels over wat leerkrachten in B.O. momenteel bezighoudt.

Stichting Lodewijk De Raet, Liedtsstraat 27-29,
1030 Brussel, tel. 02 - 241.88.33

Roldoorbreking in het Lager Beroepsonderwijs

Vormingscentrum De Hunneschans te Uddel (Gld.) organiseert van vrijdag 5 t/m zondag 7 maart 1982 de cursus 'Roldoorbreking in het Lager Beroepsonderwijs'.

In de cursus komen de volgende punten aan de orde: